

УДК 821.161.2: 811.161.2:341.76:001.891
 DOI <https://doi.org/10.32838/2663-6069/2020.2-3/04>

Канкаш Г. Д.

Сумський національний аграрний університет

ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ДИПЛОМАТИЧНОГО ПІДСТИЛЮ В УКРАЇНСЬКОМУ МОВОЗНАВСТВІ

У статті здійснено огляд лінгвістичних досліджень дипломатичного підстилю офіційно-ділового стилю, що охоплює дисертації, монографії, статті за період від 1953 року й до сьогодні. Це дало змогу оцінити стан дослідження дипломатичного підстилю української мови. Проблема дослідження особливостей дипломатичного підстилю української мови залишається й досі актуальною, адже давно на часі створення окремої комплексної аналітичної праці. Перелік досліджень подано у статті відповідно до часу їхнього написання.

Згідно з даними нашого дослідження найбільш продуктивним етапом вивчення дипломатичного підстилю треба вважати період діяльності канцелярії Богдана Хмельницького. Заслуговує на увагу праця Ф. Є. Ткача, в якій автор стверджує, що, незважаючи на структурну подібність усіх універсалів, немає і двох документів, у яких абсолютно дослівно повторювалися б мовностилістичні та фразеологічні формули, крім формули підпису та деякою мірою титулування. У пам'ятках відбилася жива народна мова, особливо там, де описуються події, які стали причиною видання певного документа.

Вагомим науковим здобутком, що вивчає мову цього періоду, є дослідження У. Я. Єдлінської, яка на основі листів Богдана Хмельницького в Росію розглядає питання історичного синтаксису української мови (способи вираження підмета, присудка, особливості вживання другорядних членів речення, аналіз складного речення, будова багаточленних речень як найхарактерніших одиниць синтаксису зазначеного хронологічного зрізу мови). О. П. Блик на матеріалі документів (універсали, грамоти, листи) досліджує види складнопідрядних речень. Подальші періоди розвитку дипломатичного підстилю активно не вивчалися, автори поодиноких праць звертали увагу на дипломатичний підстиль.

Здійснений нами аналіз дозволяє стверджувати, що відсутні дослідження розвитку дипломатичного підстилю у 50-60 роках ХХ століття, що створює перспективи для подальших наукових розвідок.

Ключові слова: дипломатія, дипломатичний підстиль, дипломатична документація, дисертації, монографії, статті, словники.

Постановка проблеми. Документи дипломатичного підстилю обслуговують сферу дії органів зовнішніх зносин. Це договори, декларації, меморандуми, комюніке, заяви, виступи, конвенції, ноти та інші. Кожний вид документів має свою історично сформовану структуру та мовне оформлення, які, проте, не були у фокусі пильної наукової уваги, як, власне, не цілком дослідженою є й історія становлення цього підстилю, що й зумовлює актуальність цієї розвідки.

Розвиток дипломатичного підстилю гальмувався через об'єктивні суспільно-політичні причини. Наша держава здобуває досвід дипломатичного спілкування, тому зростає інтерес та потреба вивчення особливостей дипломатичного підстилю, що стимулює розширення аспектів мовознавчих досліджень. Однак було досліджено лише окремі аспекти дипломатичного підстилю, комплексного аналізу специфіки

дипломатичного підстилю української мови досі немає.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Мовні риси документів канцелярії Б. Хмельницького досліджували О. П. Блик [1], У. Я. Єдлінська [3], Ф. Є. Ткач [16; 17;], О. П. Лахно [8], І. І. Ковалік [4].

О. Г. Цехмейстук [19] з'ясувала функціональні особливості та лексико-семантичне наповнення мовленнєвих актів в універсалах, дипломатичних листах та листах-наказах гетьманів. Н. О. Примушко [14] на матеріалі універсалів українських гетьманів (Б. Хмельницького, Івана Мазепи, Івана Виговського, Івана Самойловича) проаналізувала форми майбутнього часу. Н. С. Медвідь [10] виокремлює дипломатичну документацію Гетьманщини та з'ясовує структурно-формулярні особливості документів. А. А. Бурячок [2] досліджував процес формування фонду соціально-політичної

лексики східнослов'янських мов. Н. М. Поліщук [13] здійснила аналіз дипломатичної лексики як частини словникового складу української мови періоду УНР. О. М. Пазинич [12] досліджувала функціонально-структурні особливості текстів дипломатичного листування за 80–90-ті роки ХХ сторіччя. О. М. Мацько [9] здійснила функціонально-стилістичний аналіз мовних формул дипломатичного мовлення (період 1990–2001 рр.). І. Д. Фаріон [18] мала об'єктом дослідження є суспільний статус староукраїнської (руської) мови на тлі суспільно-політичних обставин та ідейно-філософських вимірів часу.

Постановка завдання. Метою статті є огляд лінгвістичних досліджень дипломатичного підстилю офіційно-ділового стилю, утілених у дисертаціях, монографіях, статтях, що з'явилися від 1950 року ХХ століття й дотепер.

Виклад основного матеріалу. Від 50–60-х рр. ХХ ст. функціональна стилістика української мови розширює об'єкт дослідження й виходить за межі художнього стилю. Уже в перших загальних теоретичних працях [7] ідеться лише про шар ділової лексики, й чітко визначається сфера її використання – «канцелярська мова» та ділові документи.

Про офіційно-діловий стиль як функціональний різновид української літературної мови згадується й у двотомному академічному «Курсі історії української літературної мови» за редакцією І. К. Білодіда, де зазначається, що цей стиль вирізняється в системі структурних стилів, який названо «офіційно-документальним» [5, с. 9]; пізніше – «діловим стилем», «діловою мовою» [6, с. 386].

Дипломатичний різновид офіційно-ділового стилю української мови вперше у вітчизняному мовознавстві був виділений і схарактеризований на лексичному, морфологічному й синтаксичному рівнях за зразками офіційних документів 1920–1970 рр. у праці «Мова і час. Розвиток функціональних стилів сучасної української літературної мови», опублікованій у 1977 році [11, с. 200].

Але не тільки зразки офіційних документів 1920–1970 рр. ХХ століття належать до дипломатичного підстилю, але й документи інших історичних періодів України. Адже дипломатична діяльність України бере свій початок ще з часів перших київських князів Олега, Ігоря, Святослава, які укладали угоди з могутньою Візантією, з варягами, з кочовими народами Сходу.

Аналіз дисертаційних досліджень виявив ряд наукових праць, присвячених вивченню мови

дипломатичного підстилю. Перелік досліджень подано відповідно до часу їхнього написання.

Серед робіт з історичної лексикології української мови відзначимо наукові дослідження Ф. Є. Ткача: у його праці «Язык деловых документов канцелярии Богдана Хмельницкого (лексика и фразеология)» [17] досліджено лексику і фразеологію універсалів та «листів-наказів» Богдана Хмельницького. Автор проаналізував склад лексики, її походження, зробив велику кількість порівняльних таблиць слів, що використовувалися в універсалах. Цікавим є спостереження Ф. Є. Ткача про те, що в часи гетьманування Б. Хмельницького вживання українських слів як офіційно-юридичних термінів кількісно переважало вживання синонімічних іншомовних термінів. Зіставивши лексику документів Б. Хмельницького із сучасним словником української мови, дослідник з'ясував, що 74% цієї лексики досі належать до української літературної мови [13, с. 10]. Отже, можна констатувати, що значної потреби у введенні в українську дипломатичну мову великої кількості іншомовних запозичень немає.

У. Я. Єдлінська захистила в 1956 році дисертацію на тему «Синтаксис листів Богдана Хмельницького в Росію». Пізніше дослідниця написала монографію на основі дисертаційного дослідження. Філолог порушує питання історичного синтаксису української мови (способи вираження підмета, присудка, особливості вживання другорядних членів речення, аналіз складного речення, будова багаточленних речень як найхарактерніших одиниць синтаксису зазначеного хронологічного зрізу мови). Лінгвіст зауважує, що аналізовані листи не позбавлені полонізмів, «правда, кількість їх в окремих листах не однакова. Вплив польського діловодства виразніше проявляється в перших листах, у пізніших же <...> виразно зафіксована обізнаність автора листа з мовою російської канцелярії. <...> в тих випадках, де запозичена польська форма листування, більше граматичних та лексичних полонізмів. <...> Значно послідовніше виявлені полонізми в лексико-синтаксичних категоріях листів, таких, як дієслово-зв'язка *рачити* у складеному присудку, а також система сполучників і сполучних слів» [3, с. 102].

У дисертації О. П. Блика на матеріалі офіційних документів канцелярії Богдана Хмельницького (універсали, грамоти, листи епохи боротьби українського народу за звільнення від іга польської шляхти) досліджено види складнопідрядних

речень. Конкретні матеріали дали можливість виділити специфічні особливості синтаксису складного речення:

1) складні речення відрізняються чисельністю фаланг, великою кількістю ланок, які входять до складу фаланг, зв'язок між ланками є чітким;

2) кожна частина речення, не зважаючи на наявність поширених конструкцій, чітко виражає зв'язок з попередньою і наступною частиною, лаконічно і точно передає ту чи ту думку. Тому ланкові конструкції в мові текстів, що досліджуються, мовознавець розглядає як штучні, оскільки вони зазвичай складаються із чітко сформованих речень, які виступають цілком прийнятним засобом комунікації;

3) основні види СПР постають структурно оформленими. Але наявні речення, які відображають більш давній етап розвитку складних речень, коли в мові ще не існувало чіткої диференціації між сурядністю і підрядністю. Такі речення виявлені серед складних з підрядними частинами означальними, додатковими, підметовими, обставинними [1, с. 21–22].

У монографії А. А. Бурячка «Формування спільного фонду соціально-політичної лексики східнослов'янських мов» (2) розглянуто в порівняльно-історичному та історико-зіставному аспектах лексико-тематичну групу слів на позначення назв відносин між державами, народами. Розкрито динаміку й частоту функціонування досліджуваних назв на різних етапах розвитку східнослов'янських мов, їхні словотвірні можливості, стилістичне забарвлення та найбільш характерну сферу вживання. У процесі аналізу лексичного матеріалу зіставляється розвиток співвідносних назв української, російської, білоруської мов, відзначаються збіг та розбіжності, виявляються їхні причини тощо [2, с. 31–32]. Опрацювання суспільно-політичної лексики А. А. Бурячок завершує в 1984 р. захистом докторської дисертації «Формування спільного фонду соціально-політичної лексики східнослов'янських мов».

Одним із перших комплексних досліджень стала також дисертаційна праця Н. М. Поліщук «Українська дипломатична лексика періоду УНР» [13], у якій здійснено аналіз дипломатичної лексики як частини словникового складу української мови періоду УНР, з'ясовано джерела формування й поповнення словникового складу дипломатичної мови, зміни, які сталися в семантиці лексем, проаналізовано способи творення дипломатичної лексики, визначено особливості

синонімічних рядів тощо. Н. М. Поліщук визначає тематичні групи, що стосуються, зокрема, етикету, правового статусу, стану війни або миру:

1) назви дипломатичних осіб, що перебувають на дипломатичній службі; 2) лексика дипломатичних документів; 3) лексика дипломатичного етикету; 4) назви дипломатичних установ, організацій, делегацій за кордоном; 5) поняття правового статусу осіб, які тимчасово або постійно живуть за межами своєї батьківщини; 6) поняття, пов'язані з міжнародно-правовою діяльністю; 7) лексика, пов'язана з мирними і немирними відносинами між державами [13, с. 67].

Тексти дипломатичного листування стали предметом дослідження О. М. Пазинич [12]. Крім вивчення структурних особливостей текстів дипломатичного листування й аналізу його як особливого виду дискурсу, у роботі приділено велику увагу лексико-граматичним особливостям. Грунтуючись на дослідженні українських, російських й англомовних текстів дипломатичного листування за 80-90-ті роки ХХ сторіччя та на аналізі вербальних нот і текстів дипломатичного листування, автор зауважує, що досліджувані тексти насичені дипломатичною термінологією, термінологією міжнародного права, стандартизованими мовними зворотами, зокрема, вивчається використовувана в дипломатичній мові «висока» книжна лексика, завдяки якій документи набувають урочистого, піднесеного звучання. Звернуто увагу на етикетну й компліментну лексику, яку треба використовувати в дипломатичних документах згідно з правилами міжнародної ввічливості для створення особливої тональності дипломатичного документа.

Як формули мовного етикету автор розглядає різноманітні звертання, вітання, свідчення поваги, прохання, висловлення подяки тощо. Завдяки стандартизованим мовним зворотам і кліше, на думку дослідниці, «знімається напруження під час сприйняття тексту, пришвидшується процес укладання документа, завдяки їм визначається тон і стиль, встановлюється необхідний контакт і не витрачаються зайві зусилля на пошуки відповідних форм вислову» [12, с. 8].

О. М. Мацько [9] досліджувала тексти основних жанрів дипломатичного підстилю офіційно-ділового стилю сучасної української літературної мови (1990–2001 рр.). Її дисертація присвячена дослідженню мовних формул у дипломатичних текстах сучасної української мови. Визначено основні типи комунікативних стратегій, задіяних у дипломатичному текстотворенні, розроблено

класифікацію мовних формул дипломатичних текстів, виконано семантико-функціональний аналіз номінативних і предикативних мовних формул, описано їхні реалізації, функції, роль і значення у текстах основних жанрів дипломатичного підстилю.

Об'єктом дослідження О. Г. Цехмейструк є жанрово-стильова система української актової мови XVI–XVII ст. [19].

У дисертаційній роботі визначено діахронічні постійні та змінні маркери в системі мовленнєвих актів, що використовуються у староукраїнських ділових документах. Визначення і конкретизація прагматичної спрямованості офіційних документів XVI–XVII ст. допомагає зрозуміти особливості формування офіційно-ділового стилю в українській мові. Розглянуто традиційне функціонування експліцитних та імпліцитних фраз, покликаних впливати на адресата, у листах і актових документах. В основу типології покладено семантичні, синтаксичні та прагматичні характеристики досліджуваних іллокутивних дієслів і мовних формул, а саме: їхня комунікативна інтенція, відображення позиції мовця щодо слухача, категоричність звучання, емоційно-оцінний компонент. У роботі розкрито особливості зв'язності ділових текстів, оформлення документів відповідно до тогочасних жанрових норм.

Наукова новизна дисертаційного дослідження І. Д. Фаріон полягає в тому, що вперше об'єктом дослідження є суспільний статус староукраїнської (руської) мови на тлі суспільно-політичних обставин та ідейно-філософських вимірів часу. Джерелами дослідження є документи братств та гетьманських канцелярій Богдана Хмельницького, Івана Виговського, Петра Дорошенка, Івана Мазепи, Пилипа Орлика та інших. Науковець зазначає, що виникнення гетьманських канцелярій у вирі національно-визвольних змагань під проводом Богдана Хмельницького та його наступників стало неминучим способом затримати староукраїнську (руську) мову в урядовій царині, а також виявило місце староукраїнської (руської) мови у свідомості тодішнього політичного проводу. Канцелярія Богдана Хмельницького, за сьогоднішніми дослідженнями, нараховує 475 документів. Їхня мовна палітра містить 172 документи українською мовою. Понад 10 листів до московських адресатів дійшло до нас українською мовою. [18, с. 231–233].

Існує також ряд статей, у яких простежено характерні особливості дипломатичного підстилю.

О. П. Лахно також вивчав мову документів канцелярії Б. Хмельницького. Спостереження науковця над мовою універсалів свідчать, що словниковою основою мови документів канцелярії Б. Хмельницького є східнослов'янські елементи, успадковані від давньоруської мови. Із слів, раніше засвоєних тодішньою українською літературною мовою з інших літературних мов, є старослов'янізми (церковнослов'янізми). У документах Б. Хмельницького старослов'янізми використовуються порівняно широко, їхнє вживання було і позитивним явищем: вони витісняли дуже поширені на той час полонізми. Уживання церковнослов'янської мови було не тільки відновленням традиції, але і протестом проти насильницької асиміляції з боку польської шляхти. Слова старослов'янського походження використовувалися в діловій мові, зокрема в документах канцелярії Б. Хмельницького, як допоміжне знаряддя в справі культурного єднання українського народу. Документи канцелярії Б. Хмельницького рясніють також словами з тогочасної російської мови.

Мовознавець також зазначає, що в документах широко представлені складнопідрядні означальні та додаткові речення. Так, у документах канцелярії Б. Хмельницького означальні складнопідрядні речення з'єднуються такими сполучниками і сполучними словами, як *що, хто, котрий, який*, які вживані і в сучасній українській літературній мові, а також *якою, що, іж, же*, яких в сучасній літературній мові немає. В складнопідрядних додаткових реченнях головна і підрядна частини можуть поєднуватися такими сполучниками і сполучними словами, як *що, щоб, аби, хто, який*, вживаними в сучасній українській літературній мові, та *іж, же, яко, жеби, да, аби, аще*, вже не вживаними в сучасній мові [8, с. 7–13].

Ф. Є. Ткач досліджував документи канцелярії Б. Хмельницького, а саме універсали. Ці документи призначалися для загального відома й писалися за певною композиційною схемою. Автор зауважує, що, незважаючи на структурну подібність усіх універсалів, немає і двох документів, у яких абсолютно дослівно повторювалися б мовностилістичні та фразеологічні формули, крім формули підпису та деякою мірою титулування. У пам'ятках відбилася жива народна мова, особливо там, де описуються події, які стали причиною видання певного документа. Мовознавець також пише, що ще важливіше значення для дослідження української народної мови XVII століття мають «листи-накази» Б. Хмельницького,

оскільки завдяки відсутності в них канцелярських штампів вони ще ближче, ніж універсали, стоять до живої розмовної мови. Ф. Є. Ткач зазначає, що під час поверхового аналізу може скластися уявлення, ніби словниковий склад мови ділових документів канцелярії Б. Хмельницького строка-тий, але насправді лексика універсалів і «листів-наказів» у своєму складі є українською. Спостереження над мовою ділових документів канцелярії Б. Хмельницького дозволили науковцю зробити такі висновки: в основі словникового складу ділових документів лежить народна українська лексика; словниковий склад української мови середини XVII ст. був багатий, розвинений і забезпечував спілкування в усіх галузях людської діяльності; лексична система мови ділових документів канцелярії Б. Хмельницького близька до сучасної, що свідчить про стійкість основного словникового фонду української мови [16, с. 7–13].

Заперечні речення в листах та універсалах гетьмана Б. Хмельницького стали предметом дослідження І. І. Ковалика. Філолог виділяє основні структурні типи заперечних речень: загальнозаперечні і частковозаперечні. Часте вживання в загальнозаперечних реченнях заперечної частки не перед дієсловами зумовлене тим, що гетьман видавав державні постанови, розпорядження й рішення, які нормували тодішнє державне, економічне й культурне життя в Україні. У листах, універсалах і грамотах гетьман забороняє ті чи ті переслідування, шкоди, перешкоди та злочини. Частковозаперечних речень у листах та універсалах Б. Хмельницького небагато, у таких реченнях заперечна частка стоїть не тільки перед присудком, а перед будь-яким членом речення.

У текстах документів вживається чимало речень різних видів підсилюючих полінегативних заперечних синтаксичних конструкцій. Полінегативізм цих конструкцій полягає у тому, що в них наявні більш як один мовний знак заперечення: поруч заперечної частки не при присудку є ще такі заперечні показники, як *ніхто*, *ніщо*, *жадень*, *ні*, *ані* тощо. Такі підсилюючі конструкції Б. Хмельницький уживає в тих випадках, коли йдеться про те, щоб ніхто й на думці не мав порушити його розпорядження; у них з різною афективною силою виражена заборона виконувати будь-що, незгідне з його наказом. [4, с. 187–204].

У статті Н. О. Примушко на матеріалі універсалів українських гетьманів проаналізовано форми майбутнього часу. У процесі дослідження залучено дані інших пам'яток староукраїнської мови кінця XVII - початку XVIII ст. з території

Середньої Наддніпряни та сучасний діалектний матеріал. З'ясовано шляхи утворення форм майбутнього часу в українській мові.

Результати дослідження дозволяють зробити висновок, що в XVII ст. у говорах Середньої Наддніпряни сталося кінцеве оформлення аналітичного та синтетичного майбутнього часу. У значенні майбутнього аналітичного часу вживалися часові конструкції *буду-*, дієприкметник на *-л-*, сполучення інфінітива з модальними дієсловами й форми *иму* + інфінітив та *бути* (*бути*) інфінітив; у значенні майбутнього синтетичного часу вживалися лексикалізовані форми, утворені поєднанням інфінітива з формами дієслова *яти* [14, с. 35].

Н. С. Медвідь [10] виокремлює дипломатичну документацію Гетьманщини та з'ясовує структурно-формулярні особливості документів. Мовознавець доходить висновку, що система міжнародного діловодства XVII-XVIII ст. заклала підґрунтя для формування дипломатичного підстилю української мови. Дипломатична документація Гетьманщини представлена системою жанрів, яка ще перебуває на етапі становлення. Окрім міжнародних договорів і листів, комплекс дипломатичної документації склали дипломатичні інструкції, записи дипломатичних переговорів, посольські звіти, донесення. Кожен різновид документів має індивідуальні особливості побудови та формуляр, що реалізується в певних формулах.

Велику допомогу в опануванні мови дипломатії надають словники.

Так, у словнику О. П. Сагайдака [15] подано основні терміни й поняття дипломатичного протоколу й етикету, історію їх виникнення та становлення.

Словник охоплює 155 дипломатичних одиниць. За даними цієї лексикографічної праці, значна частина термінів має іншомовне походження: латинське, французьке, грецьке та англійське. Термінів латинського походження зафіксовано приблизно 15% від загальної кількості (*меморандум*, *консул*, *інсуренція*, *інтернунцій*, *екзекватура*, *депонування*, *декларація*, *аудієнція дипломатична*, *визнання ad hoc*, *пактасунт серванта (договори повинні виконуватися)*, *альтернат*, *акт дипломатичний*, *архіви дипломатичні*, *ад інтерім (тимчасовий)*, *церемоніал*, *резидент*, *ратифікація*, *нотифікація*, *персона грата*, *персона нон грата*, *нунцій*, *акредитування*). Терміни французького походження мають також високий кількісний показник: 14% від загальної кількості (*комюніке*,

жур-фікс, етикет, дуаєн дипломатичного корпусу, демарш, дезавування, вірчі грамоти, відкритий лист, валіза дипломатична, а ля фушет, агреман, тимчасово повірений у справах, посол, повірений у справах, кур'єр дипломатичний). Термінів англійського походження зафіксовано приблизно 3% від загальної кількості (неофіційний документ, емпатія, дисмисл, брифінг, коктейль). Термінів грецького походження лише три, це складає приблизно 2% (протокол дипломатичний, проксенія, автентичний текст). Результати підрахунків дозволяють зробити висновок про те, що слова французького та латинського походження становлять значний пласт у дипломатичній тер-

міносистемі. Терміни іншомовного походження складають 34% від загальної кількості зафіксованих у словнику слів.

Висновки і пропозиції. Дипломатичний підстиль офіційно-ділового стилю не має детального опису, розглянуто лише окремі аспекти. Більшість науковців вивчала мовні особливості документів канцелярії Богдана Хмельницького, поодинокими є дослідження зі стилістики. І зовсім немає досліджень дипломатичних документів 50–60-х років ХХ століття, коли активізувалась діяльність України на міжнародній арені та, відповідно, з'явилися документи сучасної дипломатії, мовний аналіз яких ми й пропонуємо в подальших розділах.

Список літератури:

1. Блик О. П. Синтаксис документов канцелярии Б. Хмельницкого (Сложноподчиненное предложение) : автореф. дис. ... канд. филол. наук. Киев, 1960. 25 с.
2. Бурячок А. А. Формування спільного фонду соціально-політичної лексики східнослов'янських мов. Київ : Наук. думка, 1983. 248 с.
3. З.Єдліньська У. Я. Питання історичного синтаксису української мови. На матеріалі листів Богдана Хмельницького. Київ : АН УРСР, 1961. 106 с.
4. Ковалик І. І. Заперечні речення в листах і універсалах гетьмана Богдана Хмельницького. *Питання українського і слов'янського мовознавства. Вибрані праці*. Ч. II. Львів-Івано-Франківськ, 2008. С. 187–204.
5. Курс історії української літературної мови. Т. 1 (Дожовтневий період). Київ : Вид-во АН УРСР, Ін-тут мовозн. ім. О. О. Потебні, 1958. 415 с.
6. Курс історії української літературної мови. Т. 2 (Радянський період). Київ : Вид-во АН УРСР, 1961. 416 с.
7. Курс сучасної української літературної мови. Київ : Рад. школа, 1951. 407с.
8. Лахно О. П. Из спостережень над мовою документації канцелярії Богдана Хмельницького. *Українська мова в школі*. 1953. № 6. С. 7–13.
9. Мацько О. М. Мовні формули у дипломатичних текстах сучасної української мови: (Функціонально-стилістичний аналіз) : автореф. дис. ... канд. філолог. наук. Київ, 2001. 26с.
10. Медвідь Н. С. Дипломатичні документи Гетьманщини. *Південний архів. Філологічні науки*. 2018. Вип. 73. С. 26–30.
11. Мова і час. Розвиток функціональних стилів сучасної української літературної мови. Київ: Наукова думка, 1977. 237 с.
12. Пазинич О. М. Функціонально-структурні особливості текстів дипломатичного листування : автореф. дис. ... канд. філол. наук. Київ, 2001. 18 с.
13. Поліщук Н. М. Українська дипломатична лексика періоду УНР : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.02 – українська мова. Київ, 1994. 154 с.
14. Примушко Н. О. З історії майбутнього часу (на матеріалі універсалів українських гетьманів). *Наукові записки. Серія «Філологічні науки»*. Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2010. Книга 1. С. 32–36.
15. Сагайдак О. П. Словник дипломатичного протоколу та етикету. Київ : Вид-во Європ. ун-ту, 2006. 159 с.
16. Ткач Ф. Є. Народна основа лексики ділових документів канцелярії Богдана Хмельницького. *Українська мова в школі*. 1957. № 1. С. 7–13.
17. Ткач Ф. Є. Язык деловых документов канцелярии Богдана Хмельницкого (Лексика и фразеология) : автореф. дис. ... канд. филол. наук. Львов, 1954. 16 с.
18. Фаріон І. Д. Суспільний статус староукраїнської мови в XIV-XVII століттях : дис. ... доктора філол. наук : 10.02.01 – українська мова. Київ, 2015. 456 с.
19. Цехмейструк О. Г. Прагматика української офіційно-ділової документації XVI – XVII століть : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.01 – українська мова. Одеса, 2009. 21 с.

Kankash H. D. INVESTIGATION OF THE FEATURES OF DIPLOMATIC SUBSTYLE IN UKRAINIAN LINGUISTICS

The review of the linguistic research of the diplomatic substyle of the official business style has been made in the article, which includes dissertations, monographs, articles for the period from 1953 up to the present. This made it possible to assess the state of research of the diplomatic substyle of the Ukrainian language. The problem of studying the peculiarities of the diplomatic substyle of the Ukrainian language is still relevant, because it is long overdue to create a separate comprehensive analytical work. The list of researches is given in the article according to the time of their writing.

According to our research, the period of Bohdan Khmelnytsky's offices activity is considered to be the most productive stage in the study of the diplomatic substyle. The work of F. Ye. Tkach should be paid much attention, the author says that, despite the structural similarity of all universals, there are no two other documents that would absolutely literally repeat the linguistic and phraseological formulas, except for the signature formula and some degree of titling. These elements reflect the living language, especially it concerns the events that led to the publication of a document.

An important scientific achievement that concerns the language of this period is the study of U. Y. Yedlinska, who on the basis of Bohdan Khmelnytsky's letters to Russia studies the historical syntax of the Ukrainian language (ways of expressing the subject, predicate, polynomial sentences as the most characteristic units of syntax of the specified chronological section of speech). O. P. Blyk on the basis of documents (universals, letters, letters) explores the types of complex sentences. Subsequent periods of development of the diplomatic substyle were not actively studied, authors of individual works paid attention to the diplomatic substyle.

Our analysis suggests that there are no studies of the development of the diplomatic substyle in the 50s and 60s of the XX century, it creates prospects for further scientific research.

Key words: *diplomacy, diplomatic substyle, diplomatic documentation, dissertations, monographs, articles, dictionaries.*